

Գնումների ոլորտում բացահայտված խնդիրները և դրանց հնարավոր լուծման վերաբերյալ առաջարկությունները

N	Նկարագրությունը	Լուծման առաջարկությունը
1.	<p>Կարծում ենք, որ ՀՀ Կառավարության 2019թ. հոկտեմբերի 10-ի N 1422-Ն որոշմամբ Կառավարության N 526-Ն որոշման մեջ կատարված փոփոխության համաձայն սահմանված պահանջը՝ ներկայացրած գնային առաջարկի չափով որակավորման ապահովում ներկայացնելու պարտավորության վերաբերյալ, բավական խնդրահարույց է: Մասնավորապես, որակավորման ապահովման կիրառման այս բավական խիստ պահանջը, ի լրումն օրենքով պահանջված այլ ապահովումների տրամադրմանը, անհարկի խոչընդոտ է հանդիսանում գնումների գործընթացում հատկապես ՓՄՁ ոլորտի ներկայացուցիչների մասնակցության համար (ինչը և բազմիցս բարձրաձայնվել է այս ոլորտի ներկայացուցիչների կողմից) և ընդհանուր առմամբ բացասաբար կարող են ազդել ազատ մրցակցության և արդյունավետ գնագոյացման ապահովման վրա: Բացի այդ, այսպիսի պահանջների կիրառումը կարող է հանգեցնել համակարգի մենաշնորհացմանը և միջնորդավորված գնումների առաջացմանը:</p>	<p>Առաջարկվում է վերանայել որակավորման ապահովման կիրառման սահմանված պահանջները նախ Կառավարության N 526-Ն որոշման մեջ, և այնուհետև վերանայված պահանջները ներառել Գնումների օրենքի փոփոխության մեջ:</p> <p>Առաջարկվում է կիրառել նաև տարբերակված մոտեցում՝ օրինակ՝ 3 և ավելի տարի առանց խնդիրների աշխատանքներ և մատակարարումներ իրականացնող և պատշաճ ծառայություններ մատուցող ընկերությունների մասով սահմանելով ապահովման ավելի ճկուն պայմաններ:</p>
2.	<p>Տարբեր տեսակի ապահովումներ (կանխիկ փողի ձևով) ներկայացնելու պայմաններում մատակարարների գումարները սառեցվում են, ինչը բացասաբար է անդրադառնում պետգնումների համակարգի գրավչության վրա:</p>	<p>Կանխիկ գումարի ձևով ներկայացված տարբեր տեսակի ապահովումների մասով կարելի է պատշաճ պայմանագիր կատարած սուբյեկտներին պայմանագրի կատարման ավարտից հետո վճարել նաև ԿԲ-ում այդ գումարների տեղաբաշխումից ստացված միջոցները</p>
3.	<p>Ինչպես վկայում են ՀԲՀԱԿ ՀԿ-ի մոնիտորինգի արդյունքները, վերջին շրջանում բավական ավելացել է գնման ոչ մրցակցային</p>	<p>Ոչ մրցակցային գնման ձևերի կիրառման նվազեցման համար առաջարկվում է՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • 70 մլն դրամը գերազանցող գնումների դեպքում ոչ մրցակցային ձևի կիրառման համար պահանջել նաև Ազգային ժողովի հավանությունը

<p>ձևերի կիրառման պրակտիկան¹: Հատկապես մտահոգիչ է հրատապության հիմքով կատարվող ոչ մրցակցային գնումների հաճախակի կիրառությունը, որի հիմնավորումները երբեմն կասկածելի են թվում:</p>	
<p>4.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ներդնել (կամ կիրառել եղածներից) հարթակ որոշակի շեմը գերազանցող (օրինակ՝ 10 մլն դրամի) գնումների համար ոչ մրցակցային եղանակների² կիրառության հանրային քննարկման համար՝ սահմանելով որոշակի ժամկետներ առարկությունների ներկայացման և դրանց վերաբերյալ պարզաբանումների ստացման համար: Այս առումով կարելի է օգտվել Վրաստանի փորձից:
<p>5.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Կառավարության 526-Ն որոշման 23-րդ կետի ներքո սահմանել դրույթ, որով կսահմանափակվի պատվիրատուների կողմից ներկայացուցչական ծախսերի շրջանակներում իրականացվող հուշանվերների, ժամացույցների, խմիչքների և նմանատիպ ապրանքների, ինչպես նաև կորպորատիվ միջոցառումների կազմակերպման ծառայությունների ձեռքբերումը մեկ անձից գնման ձևով իրականացնելու հնարավորությունները:
<p>6. Հարկ է նշել, որ պատվիրատուների հաշվետվողականության առումով կան համակարգային խնդիրներ, քանի որ մոնիտորինգի արդյունքները վկայում են, որ գնումների հաշվետվողականության ARMEPS կայքում ներկայացված տվյալները նույն ժամանակաշրջանի համար պարբերաբար փոփոխվում են³: Բացի այդ, պայմանագրերի կատարման արդյունքների վերաբերյալ տեղեկատվության (մասնավորապես հանձնման-ընդունման արձանագրությունները և վճարումը</p>	<p>Առաջարկվում է պետգնումների օրենսդրությամբ սահմանել գնումների հաշվետվողականության կայքում տվյալների հրապարակման անհրաժեշտ պայմանը և հստակ ժամկետները:</p> <p>Գնումների մասին օրենքում և Կառավարության 526-Ն որոշման «Պայմանագրի կատարման արդյունքների ընդունումը» բաժնում ներկայացված դրույթների հետ մեկտեղ սահմանել նաև գնումների էլեկտրոնային</p>

¹ Համաձայն ARMEPS կայքից գեներացվող տվյալների՝ 2019թ. 11 ամիսների ընթացքում ոչ մրցակցային գնումները արժեքային արտահայտմամբ կազմել են ընդհանուր գնումների շուրջ 53%-ը, ինչը մոտ 8%-ով գերացանցում է նախորդ տարվա համանման ցուցանիշը: Ի դեպ, ոչ մրցակցային գնումների առավել մանրամասն վերլուծությունը վկայում է, որ դրանցից առնվազն 17%-ի դեպքում ոչ մրցակցային գնման ձևի կիրառումը իրականացվել է այլընտրանքի առկայության պարագայում:

² Բացառությամբ մենաշնորհային կամ հատուկ իրավունքով պայմանավորված

³ 2019թ. փետրվարին ներբեռնված տվյալներով 2018թ. տարեկան կտրվածքով կնքվել էր 14233 պայմանագիր՝ 180.1 մլրդ դրամի պարտավորությամբ, մարտին այս նույն աղբյուրի տվյալներով պայմանագրերի թիվը աճել է 208-ով (14441), իսկ գեներացված պարտավորությունները շուրջ 6 մլրդ-ով (186 մլրդ դրամ), իսկ ահա 2020թ. հունվարի սկզբի դրությամբ պայմանագրերի թիվը կրկին աճել է 144-ով (14585), իսկ գեներացված պարտավորությունները շուրջ 3,5 մլրդ-ով (189,5 մլրդ դրամ):

<p>հավաստող փաստաթղթերը) հրապարակումը ARMEPS կայքում ևս թերի կերպով է իրականացվում պատվիրատուների կողմից: Ընդհանուր առմամբ, պայմանագրերի կատարման շրջանակում մատակարարների պատշաճ վարքագծի դրսևորման հետ մեկտեղ պակաս կարևոր չէ նաև պատվիրատուների կողմից այս մասով հաշվետվողականության և թափանցիկության սկզբունքների պահպանումը՝ հնարավոր կոռուպցիոն ռիսկերից խուսափելու համար: Հետևաբար, անհրաժեշտ է այս դրույթների պահպանման պահանջը սահմանել պետգնումների օրենսդրությամբ և հաշվի առնել նաև էլեկտրոնային գնումների համակարգի արդիականացման ենթատեքստում:</p>	<p>համակարգում պատվիրատուների կողմից համապատասխան փաստաթղթերի, մասնավորապես հանձնման-ընդունման արձանագրությունների և վճարումը հավաստող փաստաթղթերի հրապարակման անհրաժեշտ պայմանի ապահովումը:</p>
<p>7. ՀՀ պետգնումների օրենսդրությունը հստակ չի սահմանում տեղեկատվության հրապարակման ձևաչափը, ինչը երբեմն սահմանափակում է տեղեկատվության վերարտադրության/վերամշակման և վերլուծության հնարավորությունը: Սա վերաբերվում է նաև բողոքարկման որոշումների հրապարակման ձևաչափերին, քանի որ ներկայում կիրառվող ձևաչափի դեպքում տեղեկատվության վերամշակումը և օգտագործումը բավականին ժամանակատար և աշխատատար է:</p>	<p>Այս առումով կարելի է օգտվել մի շարք երկրների փորձից, օրինակ՝ Ուկրաինայի օրենսդրությունը հստակորեն սահմանում է այն ձևաչափը, որը պետք է օգտագործվի պետական գնումների մասին տեղեկատվության հրապարակման ժամանակ: Մասնավորապես, պետգնումների օրենքի 5-րդ հոդվածը նշում է, որ դա պետք է կատարվի բաց տվյալների ձևաչափով (առանձին օրենքով սահմանված), այնպիսի ձևաչափով, որը թույլ կտա անվճար և ավտոմատ թվային եղանակով տեղեկատվության վերամշակում եւ օգտագործում: Կոստա Ռիկայի պետգնումների օրենքի 40-րդ հոդվածը սահմանում է, որ կենտրոնացված պետական գնումների կայքը պետք է վերարտադրի տեղեկատվությունը այնպիսի թվային ձևաչափերով, որը թույլ կտա հանրության համար տեղեկատվության բեռնումը, պատճենումը, մանիպուլյացիան եւ վերաօգտագործումը:</p>
<p>8. Հաշվետվողականության բարելավման տեսանկյունից՝ պետք է հաշվի առնել, որ ՀՀ պետգնումների օրենսդրությունը չի սահմանում որևէ պատասխանատվություն կամ պատժամիջոցներ պատվիրատուների կողմից օրենքի խախտման դեպքում:</p>	<p>Այս առումով կարելի է օգտվել մի շարք երկրների փորձից, օրինակ՝ Ալբանիայի, Չեխիայի, Հունգարիայի, որոնք կիրառում են տարբեր պատժամիջոցներ/սահմանաչափեր պետգնումների օրենքի տարբեր պահանջների խախտման համար: Կարելի է կիրառել այլընտրանքային պատժամիջոցներ (օրինակ՝ առավել անպատասխանատու</p>

		պատվիրատուների համար կրճատելով ներկայացուցչական ծախսերի կամ կորպորատիվ միջոցառումների կազմակերպման համար բյուջեով նախատեսված միջոցները)
9.	ՀՀ պետգնումների օրենսդրության մեջ բացակայում է խարդախության և կոռուպցիայի հստակ սահմանումները և հղումը համապատասխան պատժամիջոցների կիրառման վերաբերյալ:	Առաջարկվում է պետգնումների օրենսդրության մեջ ներառել խարդախության և կոռուպցիայի վերաբերյալ սահմանումները և հղումը Քրեական օրենսգրքին:
10.	Չնայած ՀՀ պետգնումների օրենսդրությունը սահմանում է հայտերի գնահատման նաև ոչ գնային չափանիշներ, սակայն կարծում ենք կարիք կա այդ չափանիշների ավելի մանրամասն սահմանման համար՝ հիմնվելով միջազգային լավագույն փորձի վրա:	Հաշվի առնելով ծախսերի արդյունավետության սկզբունքը՝ հարկավոր է պետգնումների օրենսդրությունը մեջ հստակ սահմանել ոչ գնային այնպիսի չափանիշներ, ինչպիսիք են կյանքի ցիկլի, շրջակա միջավայրի և սոցիալական ծախսերը: Այս առումով կարելի է օգտվել մի շարք երկրների, օրինակ՝ Լիտվայի, Լեհաստանի, Ռումինիայի և Սլովակիայի փորձից: Այս գործընթացում արդյունավետ կլինի համապատասխան մասնագիտական փորձառություն ունեցող հանրային հատվածի ներկայացուցիչների հետ համագործակցությունը: ⁴
11.	Բողոքարկման որոշումների ուսումնասիրության շրջանակներում հաճախ են հանդիպում նմանատիպ դեպքեր, որոնց մասով պատվիրատուների գործողությունների դեմ ներկայացված բողոքների վերաբերյալ կայացվում են հիմնականում նույնանման որոշումներ:	Պատվիրատուների կարողությունների բարձրացման առումով և բողոքների քանակի կրճատման համար կարելի է անցկացնել վերապատրաստումներ՝ գնահատող հանձնաժողովների կողմից հաճախակի թույլ տրված վրիպումների/սխալների վերաբերյալ հավելյալ բացատրություններ և պարզաբանումներ տրամադրելով:

⁴ Մասնավորապես, վերջերս «Հայաստանի կայուն և թափանցիկ էներգետիկ զարգացմանն ուղղված ՔՀԿ-ների կոալիցիայի» կողմից մշակվել է «Էներգաարդյունավետ գնումների ուղեցույց», որը կարող է օգտակար լինել պատվիրատուների համար ոչ գնային չափանիշների արդյունավետ կիրառման տեսանկյունից: